

**Praėjusių amžių šviesoje:
Pamario krašto istorijos tyrėjas**

PETRAS JAKŠTAS

Skiriama bibliofilo, kultūros veikėjo,
kraštotyrininko 115-osioms gimimo metinėms

2014 m. spalio 28 d. minėsime nepriklausomos Lietuvos kariuomenės karininko, kariškosios spaudos žurnalisto, Mažosios Lietuvos istorijos tyrėjo, švietėjo, bibliofilo Petro Jakšto 115-ąsias gimimo metines. Šiai datai F. Bajoraičio viešojoje bibliotekoje parengta virtuali paroda **„Praėjusių amžių šviesoje: Pamaro krašto istorijos tyrėjas PETRAS JAKŠTAS“**. Parodoje eksponuojami dokumentai iš bibliotekos Knygos muziejuje saugomo P. Jakšto archyvo: ikonografija (P. Jakšto artimųjų dovanota bibliotekai), autorinės knygos, svarbesni tyrimai apie P. Jakštą, bibliografija.

Parodą parengė Bibliotekininkystės ir kraštotyros skyriaus vyr. bibliotekininkė Virginija Veiverienė

STRUKTŪRA

- ▣ Biografija
- ▣ Ikonografija
- ▣ Petro Jakšto kūryba
- ▣ Apie Petrą Jakštą
- ▣ Bibliografija

Biografija

Petras Jakštas (1899 10 28 Stramiliuose, Rokiškio r. – 1988 11 14 Šilutėje) – Nepriklausomos Lietuvos karininkas, švietėjas, Mažosios Lietuvos istorijos tyrinėtojas, spaudos darbuotojas, kraštotyrininkas, bibliografas ir bibliofilas, XXVII knygos mėgėjų draugijos narys. Rašyti išmokė tėvas, skaityti – motina, lankė Rokiškio dvimetę mokyklą. 1914–18 mokėsi Petrapilio berniukų gimnazijoje prie Šv. Kotrynos bažnyčios. 1916 drauge su kitais moksleiviais išleido pirmąjį lietuvišką moksleivių laikraštį “Erškėtis”. 1920 įstojo į Lietuvos karo mokyklą, tarnavo 7 pėstininkų Žemaičių kunigaikščio Butegeidžio pulke Klaipėdoje (1923) ir kariuomenės štabo spaudos ir švietimo sk. (nuo 1927), redagavo “Kari”, buvo Lietuvos enciklopedijos karo skyriaus komisijos narys, atsakingas už bibliotekos darbą. 1941 paleistas į atsargą majoro laipsniu. Persikėlęs į Kauną (1927–32), mokėsi VDU Humanitarinių m. fakultete. Bendradarbiavo periodiniuose leidiniuose “Žvaigždutė”, “Ateities spinduliai”, “Pamarys” “Rytas”, “Karys”, “Kardas” ir kt., sudarė bibliografinę rodyklę “Lietuvos karinė spauda. 1918–38” (1939). Laisvalaikio vadovavo ekskursijoms, skiepijo meilę kraštui ir jo istorijai, tvarkė karių kapus Lietuvoje ir Latvijos dalyje. 1945–55 nelegaliai gyveno Latvijoje darbininko A. Putriūno pavarde. 1955 apsigyveno Šilutėje, kur jau gyveno jo šeima. 1955–84 – Šilutės autokelių valdybos ūkvedys–tiekėjas, gamybos meistras. Nors iki 1940 P. Jakštas daug rašydavo straipsnių laikraščiuose, žurnaluose, tačiau vaisingiausias gyvenimo periodas prasidėjo 7-ajame dešimtmetyje. Naudodamasis sukaupta turtinga biblioteka P. Jakštas paruošė ~ 20 kraštotyros ir knygotyros darbų, iš kurių tik dalis publikuota monografijoje “Rusnė” (1992), knygą “Senoji Šilutė”, kuri išleista jau po P. Jakšto mirties (1994),

Biografija

“Knygotyros” str. ir kt. Kraštotyriniai P. Jakšto darbai: “Vietoje vainiko Nežinomajam kareiviui” (1981), “Vadovas po literatūrinę Šilutę” (1982), “Vydūną prisiminus” (1983), “Kova su vandeniu buvusioje Šilutės apskrityje” (1983), “Kas buvo XXVII knygos mėgėjai” (1983), “Raudondvario Tiškevičių bibliotekos likučiai” (1984), “Iš Kuršių Nerijos gyvenviečių praeities” (1984), “Senoji Rusnė” (1984), “Žiupsnelis žinių apie senuosius Juknaičius” (1985), “Užupinė Šilutės apskrities dalis” (1985), “Lietuviškas arklys” (iš Mažosios Lietuvos arklininkystės praeities) (1986), “Šilutės miesto gatvių istorija” (1986), “Šilutės rajono dvarams paminėti” (1987), kt. Nuo vaikystės P. Jakštas rinko knygas. Didesniąją dalį, ypač retus senuosius leidinius ir lituanistinę literatūrą, 1945 sudegino tarybiniai kariai. Po karo P. Jakštas toliau komplektavo biblioteką ir surinko 6550 knygų. Bendradarbiavo su retrospektyvinės lietuvių bibliografijos sudarytojais, jiems teikė žinių apie senuosius raštijos veikėjus ir leidinių egz. P. Jakštui mirus vertingiausia rinkinio dalis perduota VU bibliotekai. Apdovanotas Gedimino IV laipsnio ordinu, Lietuvos Nepriklausomybės 10 metų sukakties jubiliejinio medaliu už knygą “Senoji Šilutė” ir “Sidabrinės nendrės” premija už ilgametę kraštotyros veiklą (1995, po mirties). 1989 Šilutėje P. Jakšto vardu pavadinta gatvė ir atidengtas memorialinis užrašas. Slapyvardžiai: Prietelius, Stramilietis, Rokiškėnas.

Literatūra:

[Šilutėje paminėtas Petro Jakšto 90-ies metų jubiliejus]. Pamarys. 1989, lapkr. 4.
Šilutės kraštas: enciklopedinis žodynas. Šilutė, 2000, p. 157-158.

Ikonografija

P. Jakšto gimtojo krašto vaizdai – senasis Rokiškis

Ikonografija

P. Jakštas – Petrapilio berniukų gimnazijos
prie Šv. Kotrynos bažnyčios auklėtinis

Ikonografija

P. Jakštas Raudonosios armijos 29-ojo teritorinio šaulių korpuso karininko uniforma. 1940 m.

Būsimoji P. Jakšto žmona – Sofija Zalubaitė gimnazistė. 1938 m.

Ikonografija: Karo tarnyboje

Vyriausiojo štabo Rastininkų kuopos administracija 1929 m. kovo 12 d. Centre sėdi P. Jakštas

Karo tarnyboje. Apie 1933 m.

Ikonografija: Karo tarnyboje

Su Tauragės mokytojų seminarijos inspektoriumi Šimkumi. 1936 m.

Gaižiūnų poligone su Tauragės mokytojų seminarijos direktoriumi Jurgiu Maceliu. 1937 m.

Ikonografija: Karo tarnyboje

Su buvusiu prieteliu

Prie paminklo Lietuvos kariams Šančiuose. 1930 m.

Ikonografija: Karo tarnyboje

Kauno karių kapinėse. 1932 m.

Šiaulių karių kapų tvarkytojai

Ikonografija: Prietelius

Klaipėdos krašto pradžios mokyklų mokinių ir mokytojų
ekskursija Kaune. 1932 m.

Su Lietuvos Raudonojo Kryžiaus
vasaros kolonijoje Aukštojoje
Panemunėje besigydančiais vaikais

Ikonografija: Prietelius

Tarp skautų

Ikonografija: Prietelius

Biržų prieteliai Kaune

Ikonografija: Prietelius

Kybartų prieteliai

Ikonografija: gyvenimo tarpsnis Šilutėje

Nepamenu tėvo iki pat 1956 m., kai, jis jau nebesislapstydamas, savo vardu ir pavarde grįžo pas mus į Šilutę, kur tuo metu jau gyvenome. Džiaugiausi, bet ir nerimo buvo. Po tiek metų išgirdus, kad tėvas gyvas, grįžta, apėmė sumišimas ir nerimas.

Iš P. Jakšto sūnaus Petro prisiminimų
<<http://silutesnaujienos.lt>>

Po legalizavimosi 1955 m. daryta nuotrauka

Ikonografija: gyvenimo tarpsnis Šilutėje

Darbovietėje – Šilutės autokelių valdyboje

Visuomeninio knygos platintojo kampelis
Šilutės autokelių valdyboje

Ikonografija: gyvenimo tarpsnis Šilutėje

Išvykoje į Palangą su žmona Sofija ir sūnumi Petru 1959 m.

Jakštų šeima: S. ir P. Jakštai, sūnūs Povilas ir Petras. 1966 m.

Ikonografija: gyvenimo tarpsnis Šilutėje

P. Jakštas Lietuvos karo mokyklos IV laidos
kursantų susitikime Kaune 1977 m.

Ikonografija: gyvenimo tarpsnis Šilutėje

P. Jakšto šeimos namus Šilutėje lankė šalies inteligentai, studijuojantis jaunimas, kultūrai prijaučiantys asmenys

Ikonografija: gyvenimo tarpsnis Šilutėje

P. Jakštas visada surasdavo laiko lydėti po miestą ekskursantus, papasakoti apie Pamario krašto įžomybes, diskutuoti istorijos ar kultūros temomis

Ikonografija: gyvenimo tarpsnis Šilutėje

Prie savo asmeninės bibliotekos knygų. 1985 m.

Ikonografija: gyvenimo tarpsnis Šilutėje

Šilutiškių sveikinimai ir pagarba P. Jakštui. 1986 m.

Ikonografija: gyvenimo tarpsnis Šilutėje

Kelionė į Smiltynę 1987 m. rugsėjo mėn., ieškant buvusio Klaipėdos krašto gubernatoriaus, rašytojo Jono Žiliaus-Jonilos vilos

Ikonografija: gyvenimo tarpsnis Šilutėje

Prie vokiečių rašytojo Tomo Mano (Thomas Mann) muziejaus Nidoje

Ikonografija: gyvenimo tarpsnis Šilutėje

Lietuvos tautinės vėliavos iškėlimo iškilmių Šilutėje metu. 1988 m.

Ikonografija: Petro Jakšto ekslibrisai

Dail. Gerardas Bagdonavičius,
1928 m. Cinko klišė, 89x68

Dail. Vytautas Jakštas, 1984 m.
Cinko graviūra, 75x60

Dail. Vytautas Jakštas, 1984 m.
Cinko graviūra, 52x40

Ikonografija: Petro Jakšto ekslibrisai

Dail. Eva Labutytė, 1988 m. Ofortas, akvatinta,
105x72

Dail. Antanas Olbutas, 1991 m. 85x51

Petro Jakšto kūryba

Sabar žinoma, kad senovės lietuvių
jonius Romuvos neturėjo. Jų sukūrė lie-
tuvių pagal krikščionių pavyzdį. Jei
krikščionys turi Romą ir popiežių, tai
ir lietuviai privalo Romuvos ir mi-
vių aršvačio.

Be abejo, Rusai atrado tada, kai
jūs gyvena kuriai. Ką reiškė šis žodis
kuriai laikais, mes nežinome. Patenęs į
„Gubernijos lietuvių kalbos žodyną“ žodis rusi-
-vita, kur nusudavo amšina ugnis, yra
maujaderas. Jis ir kitose vietose yra u-
senis ugnis, tačiau daugiau vietovėse
dūn, surijusių m rusi nėra, išsyrus
Rusnėje, kuri čia pat Rameisvalapie ite-
ka į Kuršių marus. Tačiau turint galvoj
kad lietuvių kalboje yra rausti „kasti, kūr-
ti“, rausti „iškasta obelė“, rausti „patel-
pa po namu ar atveisi“ ir k., o
latvių kalboje – raust „rausti“, 2039 (sk.
mosa) „naura pleva m upeliu“, rausti
„paplutėlis, pyragaitis“, rusi „storas žma-
ges“ ir k., galime manyti, kad

P. Jakšto rankraščio „Rusnė“ fragmentas

Petro Jakšto kūryba: knygos

Mėgau senąją, mėgstu ir naująją Šilutę. Todėl dalį savo laisvalaikio atidaviau jos praeičiai pažinti. Kiek turėjau literatūros po ranka ir kiek pats prisiminiau apie prieškarinę Šilutę, visa tai trumpai ir surašiau.

P. Jakštas

Senoji Šilutė (Medžiaga Šilutės istorijai) / Petras Jakštas. [Šilutė] : Šilutės Kultūros, švietimo ir sporto skyrius, 1994. 276 p.

Petro Jakšto kūryba: knygos

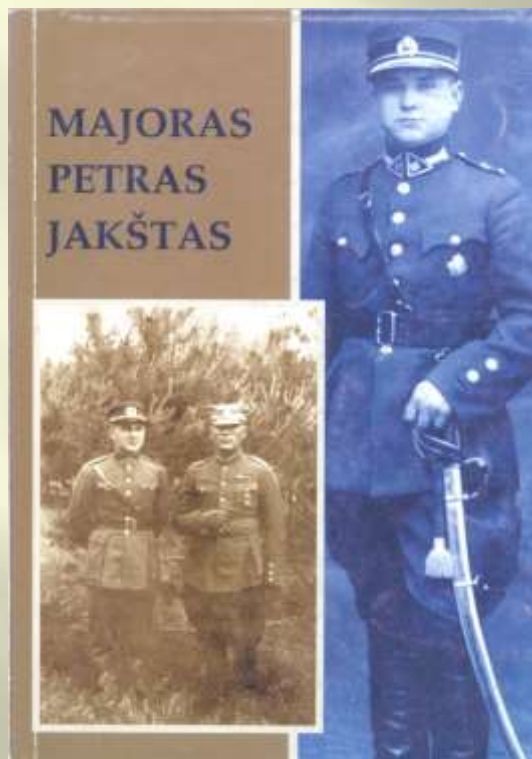

Knygos / Petras Jakštas ; parengė, įvado straipsnį ir paaiškinimus parašė Domas Kaunas. Vilnius : UAB „Petro ofsetas“, 2003. 169 p.

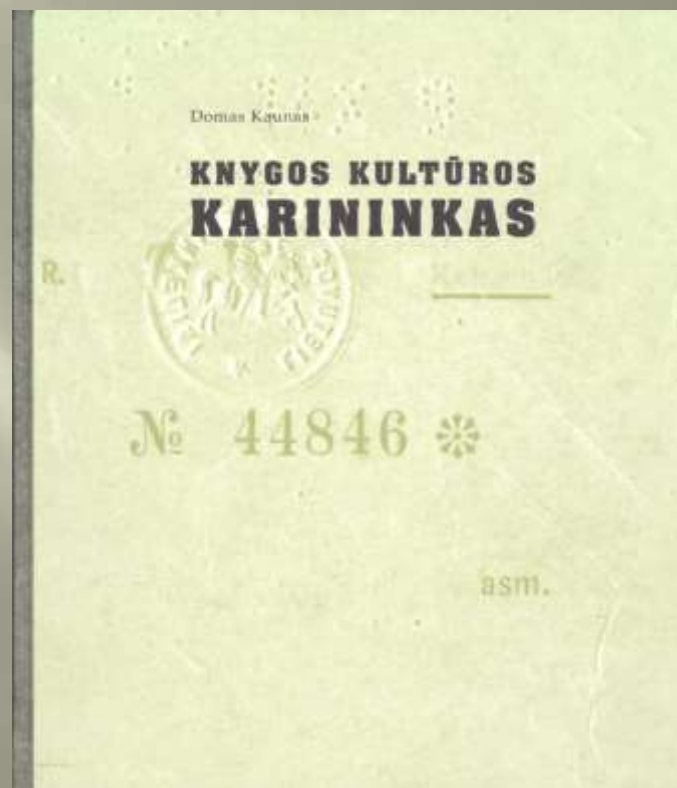
Tilžės bažnyčios. Kuršiai ir jų kalba / Petras Jakštas. Vilnius : [UAB „Petro ofsetas“], 2003. 63 p.

Atsiminimų tėkmėje : Stramiliai, Rokiškis, Sankt Peterburgas / Petras Jakštas. Vilnius : Margi raštai, 2004. 260 p.

Apie Petrą Jakštą

Majoras Petras Jakštas : karininkas, tyrėjas, žurnalistas, bibliofilas : bibliografijos rodyklė. Vilnius : Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, 2004. 100 p.

Kaunas, Domas. Knygos kultūros karininkas. Vilnius : Seimo leidykla „Valstybės žinios“, 2004. 204 p.

Bibliografija

- ▣ P. Jakšto kūrinų rankraščiai
- ▣ P. Jakšto kūrinų publikacijos
- ▣ Publikuoti šaltiniai apie P. Jakštą
- ▣ Literatūra apie P. Jakštą